

ÍTÉLET A SCHMIDT KONTRA EÖRSI-PERBEN

Fővárosi Ítéltábla
2.Pf.20.861/2004/2.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla dr. Szalay Péter ügyvéd [által] képviselt dr. Schmidt Mária felperesnek, dr. Schiffer András ügyvéd által képviselt Eörsi István alperes ellen, személyhez fűződő jog megsértésének megállapítása iránt indított perében, a Fővárosi Bíróság 2004. március 18. napján meghozott 19.P.630.864/2003/4. számú ítélete ellen a felperes részéről 6., az alperes részéről 5. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán, meghozta a következő

ÍTÉLETET

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja, és azt is megállapítja, hogy az alperes az *Élet és Irodalom* 2003. augusztus 1-jei számában *A gyűlöletbeszédről* című cikkben a felperes személyére vonatkozóan tett azon kijelentésével, hogy „történelemhamisításra specializálódott üzlet-asszony”, megsértette a felperes jó hírnév védelméhez fűződő személyiségi jogát.

Az alperest terhelő nem vagyoni kártérítés összegét 300.000 (háromszázezer) forintra és ezen összeg 2003. augusztus 1. napjától járó évi 11%-os kamatára felemeli.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét a per főtárgya tekintetében helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 27.500 (huszonhétézer-ötszáz) forint együttes első- és másodfokú perköltséget, valamint a Magyar Államnak külön felhívásra 36.000 (harminchatezer) forint kereseti és fellebbezési illetéket. A fennmaradó 24.000 (huszonnégyezer) forint kereseti és fellebbezési illetéket a felperes köteles a Magyar Államnak külön felhívásra megfizetni.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

INDOKOLÁS

Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az alperes azzal, hogy az *Élet és Irodalom* című lap 2003.

augusztus 18-i számában, a „Visszhang” rovatban a felperes személyére nézve a „közéletünk jobboldalának egyik legzüllöttebb figurája” megfogalmazást használta, megsértette a felperes jó hírnév védelméhez fűződő személyiségi jogait.

Az alperest a további jogsértéstől eltiltotta.

Kötelezte az alperest, hogy elégtételadásként az ítélet rendelkező részét saját költségén jelentesse meg az *Élet és Irodalom* című lapban, az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 napon belül, és egyben a megállapított jogsértésért fejezze ki sajnálkozását.

Kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 150.000 Ft tőkét, ennek 2003. augusztus 18. napjától a kifizetésig járó évi 11%-os kamatát.

Ezt meghaladóan a felperes keresetét elutasította.

Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 15.000 Ft perköltséget.

A tárgyi illetékfeljegyzési jog folytán le nem rótt illetékről úgy rendelkezett, hogy abból a felperes 20.000 Ft-ot, az alperes 10.000 Ft-ot köteles a Magyar Államnak megfizetni külön felhívásra.

Indokolásában a tényállás rögzítését követően részletesen ismertette a személyhez fűződő jogokkal, azok megsértésével kapcsolatos jogszabályokat, az Alkotmány, valamint a Ptk. rendelkezéseit, továbbá az általános személyiségi jogi perekben is alkalmazandó PK 12. számú állásfoglalást.

Ismertette az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Európai Egyezmény 10. cikkét, az Alkotmánybíróságnak a szabad véleménynyilvánításhoz való jog tartalmával, terjedelmével és jogi védelmével, valamint annak korlátaival foglalkozó határozatait, így a 30/1992. (V. 26.) AB és a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatokat, és kitért az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára is.

Elsődlegesen azt hangsúlyozta, hogy álláspontja szerint a felperes által sérelmezett kitételek esetén az alperes részéről véleménynyilvánítás történt, így az eljárás során az általános szempontok alapján arról kellett döntenie, hogy az alperes túllépte-e a szabad véleménynyilvánítás megengedett korlátait.

A „Bizniszértelmiségi pártholdudvaronc” megfogalmazást kifejezetten élesnek, negatív tartalmúnak minősítette, amely a felperes közéleti tevékenységéhez kapcsolódik, azonban kifejezőmódjában nem gyalázkodó, ezért a felperes ezen kereseti kérelmét

nem találta megalapozottnak. Kifejtette azt is, hogy ennek a politikai értékelésnek a valóságtartalmát nem vizsgálhatja a bíróság, mint ahogy a kifejezések esztétikai minőségét sem értékelheti.

[A] „közéletünk jobboldalának egyik legzüllöttebb figurája” kitélt az elsőfokú bíróság indokolatlanul bántónak, sértőnek, megalázónak ítélte meg, és megállapította, hogy az alperes ezzel túllépte a szabad véleménynyilvánítás megengedett határát, és azt is rögzítette, hogy a művészi kifejezések szabadságának a joga sem teszi lehetővé senki számára a gyalázkodást, ezért a jogsértést e körben megállapította.

„[Az] egy történelemhamisításra specializálódott üzletasszony” – felperes által sérelmezett – megfogalmazás tekintetében az elsőfokú bíróság a kifejezést véleménynek minősítette, a jogsértés megállapítását mellőzte azzal, hogy a bíróság nem foglalhat állást történeti-történelmi kérdésekben, nem dönthet a különböző történeti felfogások helyességéről és arról sem, hogy a felperes nézetei helyesek-e, továbbá a vélemény valóságtartalma tekintetében sem foglalhat állást.

Az elsőfokú bíróság a „közéletünk jobboldalának egyik legzüllöttebb figurája” kitétel tekintetében a Ptk. 84. § (1) bekezdés a) pontja alapján a jogsértés megállapításán túl az alperest a b) pont alapján a jogsértéstől eltiltotta és c) pont szerint elégtétel adására is kötelezte.

A nem vagyoni kártérítés körében a Ptk. 84. § (1) bekezdésének e) pontjára, a Ptk. 355. § (4) bekezdésére, valamint az Alkotmánybíróság 34/1996. (VI. 1.) AB határozatára, annak indoklására hivatkozással kifejtette, hogy az alapvetően túlzó alperesi véleménynyilvánítás gyalázkodó jellege miatt jogsértő, azonban a felperes tényleges jogkövetkezményeket nem igazolt, ezért a körülmények mérlegelésével, a kialakult bírói gyakorlatra is tekintettel határozta meg az alperest terhelő nem vagyoni kártérítés összegét 150.000 Ft-ban, és az ezt meghaladó felperesi igényt pedig elutasította.

A perköltség viseléséről a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján határozott.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az alperes és a felperes is fellebbezést terjesztett elő.

A felperes fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének a részbeni megváltoztatását és a keresi kérelmének megfelelő határozat meghozatalát kérte.

Előadta, hogy az alperes túlzó és durva szavakkal egy folyamat során becsmérelte, a „bizniszértelmiségi pártholdudvaronc” kifejezés tartalma gyalázkodó jellegű, ezzel a tevékenységét indokolatlanul negatívan, pejoratív módon minősítette.

A felperes egyetértett azzal, hogy a bíróságok nem foglalhatnak állást történeti-történelmi kérdésekben,

nem dönthetnek a különböző történeti felfogások helytállóságáról, azonban az alperes az „egy történelemhamisításra specializálódott üzletasszony” kifejezéssel nem a felperes nézeteinek helyességéről alkotott véleményt, hanem azt mondta, hogy a felperes üzletszerűen, szándékosan meghamisítja a történelmet.

Ez pedig gyalázkodás, és nem tartozik a művészi, a véleménynyilvánítás szabadsága körébe. Így ezen kitételek tekintetében is kérte a jogsértés megállapítását.

A felperes a nem vagyoni kártérítés összegének a kereseti kérelem szerinti 500.000 Ft-ban történő megállapítását is kérte.

Az alperes a fellebbezésében az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását, a felperes keresetének az elutasítását kérte. Indokolásként arra hivatkozott, hogy a felperes olyan közszereplő, akinek a tevékenységét érintő vélemény esetén a véleménynyilvánítás határa tágabb.

Hivatkozott a felperest körülvevő kommunikációs légkörre, az alperes írói mivoltára, továbbá arra is, hogy a felperes által sérelmezettek egy irodalmi hetilapban jelentek meg.

Álláspontja szerint a művészi kifejezés során alkalmazott nyelvi eszközök, valamint a közéleti vitában alkalmazott kijelentések más megítélés alá esnek, mint a köznapi beszédben használatosak. Ez a megkülönböztetett elbírálás felel meg a művészi kifejezés alkotmányosan védett szabadságának.

A felperes fellebbezése alapos, az alperes fellebbezése nem alapos.

A Fővárosi Ítéltábla megítélése szerint az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, az abból levont jogi következtetése, döntése azonban csak részben helytálló.

A Fővárosi Ítéltábla a személyhez fűződő jog megsértése, valamint a véleménynyilvánítás szabadsága tekintetében általánosságban az alábbiakat emeli ki:

Az 1993. évi XXXI. törvénnyel a magyar jog belső részévé vált Emberi Jogok Európai Egyezménye, amelynek 10. cikke rendelkezik arról, hogy mindenkinek joga van [a] véleménynyilvánítás szabadságához, s ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát is.

Kimondja azt is, hogy ez kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó olyan jog, amelynek gyakorlása a törvényben meghatározott olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban, többek között mások jó hírre vagy jogai védelme céljából.

Ez a rendelkezés is azt mutatja, hogy az alapjogok körében kitüntetett fontosságú a véleménynyilvánítás szabadsága, s mivel a szabad véleménynyilvánításhoz való jog során a vélemény igazság- és értéktartalmától is független, ezért az azt megszorító, illetve korlátozó rendelkezéseket megszorítóan kell értelmezni.

A véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása pedig csak akkor bír alappal, ha egy másik alapjog védelme érdekében történik.

A Magyar Köztársaság Alkotmánybírósága is több határozatában foglalkozott a véleménynyilvánításhoz való alkotmányos alapjog tartalmával, terjedelmével, korlátaival és védelmével.

Az Alkotmánybíróságnak a szabad véleménynyilvánítással kapcsolatos legrészletesebb indokolását a 36/1994. (VI. 24.) AB határozat adta meg, amelyben kimondta, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték- és igazságtartalmára tekintet nélkül védi, maga a véleménynyilvánítás lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül.

Helye van minden véleménynek, jónak és károsnak, kellemesnek és sértőnek egyaránt.

A védelem ennek megfelelően az olyan gondolatokat, információkat, elveket és nézeteket is megilleti, amelyek sértőek, meghökkentőek vagy aggodalmat keltenek, tehát a véleménynyilvánítás szabadsága mindenféle közlés szabadságát magában foglalja, függetlenül a közlés módjától és értékétől, valóság-tartalmától.

A kifejtett vélemény lehet valós vagy valótlan, értékes vagy értéktelen, érzelmeken vagy érzékszerveken alapuló, és ezek minősítése is egyfajta véleménynyilvánítás eredménye, ami azt is jelenti, hogy a bíróság [a] vélemény érték és igazságtartalmával nem foglalkozhat, mert az nem feladata.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság határozatának indokolása azt is rögzíti, hogy a jogi védelem az értékítéletre minden esetben kiterjed, azonban ez az alapjog csak „felelősséggel” gyakorolható, s e körben a közvélemény formálásával hivatásszerűen foglalkozó személyeket fokozott felelősség terheli.

A bíróságok által következetesen alkalmazott eseti döntések értelmében a véleménynyilvánítás akkor sérthet személyhez fűződő jogot, ha a kifejtett vélemény kifejezőmódjában „indokolatlanul bántó, sértő, burkoltan valótlan tényállítást fejez ki” vagy nyilvánvalóan ellentétes a véleményalkotás elemi szabályaival.

Tehát más személyiségének az értékelése, bírálata csak akkor jogsértő, ha túllépte a szabad véleménynyilvánítás határait, a valós tényeken alapuló vélemény pedig akkor jogsértő, ha aránytalanul túlzó, bántó, megalázó.

Az alperes által hivatkozott bírósági döntésekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla ezen túlmenően arra is rámutat, hogy a jogsértő szóhasználatot, jelzőket még az sem indokolhatja, ha az a sajtótermék, amelyben a közlések megjelentek, közismerten jellegzetesen irodalmi hetilap, és gyalázkodásra még közéleti vitában sem kerülhet sor.

Azt is kiemeli a Fővárosi Ítéltábla, hogy a bíróságok a konkrét, adott tényállás, a szöveg teljes tartalma, a szóhasználat, valamint az egyéb rendelkezésre álló és lényeges körülmények alapján döntenek abban a kérdésben, hogy meddig terjedhet a véleménynyilvánítás szabadsága, illetve hol húzódik az a határ, amely esetén a személyiségi jogok megsértése megvalósul.

Az is tény, hogy a közszereplést vállaló személyeknek vállalniuk kell, hogy a sajtó és a közvélemény figyelemmel kíséri őket, így nagyobb türelmet kell tanúsítaniuk a kritikai megnyilvánulásokkal szemben.

Ezen általánosságban rögzítetteket is figyelembe véve a másodfokú bíróság is úgy ítélte meg, hogy a „bizniszértelmiségi pártholdudvaronc” kitétel használatával az alperes nem lépte túl a véleménynyilvánítás megengedett határát, különös tekintettel a felperes közszereplői mivoltára.

Azzal is egyetértett a Fővárosi Ítéltábla, hogy ez [a] alperesi vélemény, amely a *Furcsa pár* című írásban jelent meg, negatív tartalmú, különös tekintettel a szöveggörnyezetre is, azonban ez a kifejtett vélemény a felperesre nézve nem tekinthető indokolatlanul bántónak, lekicsinylőnek, illetve lealázónak.

A „közéletünk jobboldalának egyik legzüllöttebb figurája” kifejezés a perbeli írás hangvételét, sajátos stílusát, valamint azt is értékelve, hogy a szerző szerint, felperes minden eshetőségre gondolva az ellenséges táborban is támaszt keres, a felperes személyét, közéletben betöltött szerepét tekintve is oly mértékben gyalázkodó, amely már sérti a felperes jó hírnévhez fűződő személyiségi jogát.

Ezen kifejezés tekintetében a Fővárosi Ítéltábla azért állapította meg a jogsértést, mert az nemcsak megütközést kelt, hanem indokolatlanul lealázó.

Nem fogadta el a Fővárosi Ítéltábla az alperesnek a művészi kifejezésre való hivatkozását, mert a művészi kifejezés szabadsága önmagában nem adhat felmentést a jogsértés következményeinek viselése alól, a jogsértő szóhasználatra indokot nem adhat, mint ahogy az sem, hogy az alperes nem ért egyet Gerő András és Schmidt Mária tevékenységével, nézeteivel, történetfelfogásával.

Az alperes által használt züllött szó – jelentése alapján. – olyan embert jellemez, aki erkölcsi romlottságánál fogva kiszakadt a tisztességes emberek közösségéből, aki erkölcsileg elaljasult. Ennek figyelembe-

bevétele mellett a Fővárosi Ítéltábla szerint a fokozott alakzatban használt „züllött” alperesi kifejezés – még közszereplő esetén is – egyértelműen megalapozza a jogsértés megállapítását, tekintettel az alperes által megfogalmazott szöveggörnyezetre is.

Az „egy történelemhamisításra specializálódott üzletasszony” megjelölés tekintetében a Fővárosi Ítéltábla nem osztotta az elsőfokú bíróság azon álláspontját, hogy ez az alperesi szóhasználat olyan véleménynyilvánításnak minősül, amely nem jogsértő.

Azzal egyetértett a másodfokú bíróság, hogy történeti-történelmi kérdésekben, történeti felfogások megítélésében nem foglalhat állást a bíróság, és azzal is, hogy nem dönthet a különböző nézetek helyességéről, azonban jelen esetben nem alperesi véleménynyilvánításról, hanem jó hírnevet sértő, véleménybe burkolt állításról van szó.

A Ptk. 78. § (1) bekezdése alapján a személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a jó hírvédelmére is.

A (2) bekezdés értelmében a jó hírnév sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tény állít vagy hírszettel.

A sajtóról szóló 1986. évi II. törvény kiemeli, hogy az Alkotmányban biztosított – sajtószabadság mindenkinek jogot ad arra, hogy nézeteit a sajtó útján közzölje, kifejtse, de a törvény 3: § (1) bekezdése szerint a sajtószabadság gyakorlása nem járhat mások személyhez fűződő jogainak sérelmével.

A hírnév a személy társadalomban betöltött szerepének értékelését befolyásoló ismereteket jelenti. A hírnévrontás olyan valótlan és a személy hátrányos megítélésére alkalmas közlést jelent, amely valamilyen tényt fejez ki nyíltan vagy burkoltan.

A Fővárosi Ítéltábla a szöveggörnyezetet is vizsgálva úgy ítélte meg, hogy az alperesi kifejezés nem tekinthető egyszerűen a felperes történeti felfogásával összefüggő véleménynek, attól különböző, eltérő történeti-történelmi álláspontnak.

Nem arról írt az alperes, hogy helytelenek, elfogadhatatlanok a felperes nézetei a történelmi események, összefüggések tekintetében, és nem annak a véleményének adott hangot, hogy a felperes álláspontja bizonyos történeti kérdések vonatkozásában kifogásolható.

A „történelemhamisításra specializálódott üzletasszony” szóösszetétellel az alperes azt fejezte ki és hozta nyilvánosságra, hogy a felperes szándékosan, üzletszerűen meghamisítja a történelmet, ez pedig semmiképpen nem tekinthető a jog által védett és megengedett véleménynyilvánításnak, ezzel az alperes a véleménynyilvánítás szabadságának megengedett határait átlépve megsértette a felperes jó hírnév védelméhez fűződő személyiségi jogait.

Ennek a kifejezésnek a használata indokolatlan, valótlan és különösen sértő, figyelemmel a felperes által betöltött tisztségre is.

A másodfokú bíróság tehát e körben az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és megállapította a jogsértést.

A Ptk. 84. § (1) bekezdésének e) pontja értelmében az, akit személyhez fűződő jogában megsértettek, kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.

A Ptk. 355. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a kárért felelős személy köteles az eredeti állapotot helyreállítani, ha pedig az nem lehetséges, vagy a károsult azt alapos okból nem kívánja, köteles a károsult vagyoni és nem vagyoni kárát megtéríteni.

A (4) bekezdés alapján kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

A fentiekon túlmenően a nem vagyoni kártérítés körében az Alkotmánybíróság 34/1992. (VI. 1.) AB határozatát és a Legfelsőbb Bíróság iránymutatása alapján kialakult bírói gyakorlatot kell irányadónak tekinteni.

A nem vagyoni kártérítés körében tehát elsősorban azt kell vizsgálni, hogy a sérelmezett magatartás mennyiben befolyásolja az adott személyről kialakult értékítéletet, a személy társadalmi megítélését.

A másodfokú bíróság kiemeli, hogy a nem vagyoni kártérítés esetén is szükséges a jogellenes felróható magatartás, olyan hátrány bekövetkezése, amely csak nem vagyoni kártérítéssel kompenzálható, továbbá a kettő közti okozati összefüggés.

A kártérítés mértékének megállapításánál pedig az eset összes körülményeit, a jogsértés tárgyi súlyát és a jogkövetkezményeket és a kár bekövetkeztének objektív lehetőségét is hátrányként kell figyelembe venni.

A Legfelsőbb Bíróság több eseti döntésében rámutatott arra, hogy a jogsértéssel okozati összefüggésben a nem vagyoni kártérítés megítélésére nemcsak akkor van lehetőség, ha a sérelmet szenvedett személy tételesen igazolja nem vagyoni hátrányait, a bíróság ugyanis a Pp. 163. § (3) bekezdése alapján külön bizonyítás nélkül elfogadhatja az olyan hátrány bekövetkeztét is, amely köztudomású ténynek tekinthető.

A fentiekre figyelemmel bizonyítás nélkül is elfogadható és köztudomásúnak tekinthető az a körülmény, hogy az alperesi kitételek a felperesnek mint közismert közéleti szereplőnek hátrányt jelentenek,

alkalmasak arra, hogy az olvasókban, az átlagemberekben kialakult értékítéletet és a felperes megítélését negatívan befolyásolják, tekintélyét csorbítsák. Az alperes nem vagyoni kártérítés megfizetésre kötelezése ezért indokolt a Fővárosi Ítéltábla megítélése szerint is.

A nem vagyoni kár összegének meghatározásánál a jogsértés súlyát, a közélet szereplőinek jogsérelme tekintetében követett bírói gyakorlatot, valamint azt vette figyelembe, hogy az alperes a jogsértést nagy nyilvánosság előtt, egy országos hetilapban követte el.

Mindezek alapján a Fővárosi Ítéltábla az alperes által fizetendő nem vagyoni kártérítés összegét – a megállapított további jogsértésekre is tekintettel – felemelte, és összesen 300.000 Ft és járulékai megfizetésére kötelezte az alperest.

A Fővárosi Ítéltábla mindezeknek megfelelően az elsőfokú bíróság ítéletét a rendelkező részben foglaltak szerint részben megváltoztatta a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján.

Az elsőfokú eljárásban, valamint a fellebbezési eljárásban felmerült perköltségről a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján határozott.

Budapest, 2004. szeptember 9.

Kizmanné dr. Oszkó Marianne s. k.
a tanács elnöke

Dr. Győriné dr. Maurer Amália s.k. előadó bíró
Böszörményiné dr. Kovács Katalin s. k. bíró